77.423/2

DOC 56 **0544/001**

DOC 56 **0544/001**

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

27 november 2024

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het oud Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek voor wat betreft de schenkingen en legaten ten voordele van instellingen voor residentiële ouderenzorg

(ingediend door de heer Steven Matheï)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DE BELGIQUE

27 novembre 2024

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'ancien Code civil et le Code civil en ce qui concerne les donations et les legs en faveur d'institutions de soins résidentiels pour personnes âgées

(déposée par M. Steven Matheï)

SAMENVATTING

Een persoon die in een zorginstelling verblijft, mag niet schenken of een legaat opnemen ten voordele van de beheerder(s) en/of personeelsleden van instellingen voor residentiële ouderenzorg. De huidige wetgeving sluit daarentegen niet uit dat een persoon, kan schenken of legateren aan de residentiële zorginstelling waar hij of zij verblijft.

Het wetsvoorstel beoogt een alternatieve regeling in te voeren in artikel 909 van het oud Burgerlijk Wetboek en artikel 4.142 van het Burgerlijk Wetboek na het arrest van het Grondwettelijk Hof van 3 oktober 2024 met nummer 107/2024. In lijn met het arrest worden ook rechtspersonen uitgesloten van schenkingen of legaten van hun bewoners, maar het wetsvoorstel maakt vervolgens wel een uitzondering voor rechtspersonen zonder winstoogmerk omdat zij qua voorwerp dermate verschillend zijn dat de mogelijkheid tot erven alsnog mogelijk moet zijn.

RÉSUMÉ

Les personnes qui séjournent dans une institution de soins résidentiels ne peuvent faire ni donation ni legs en faveur du (des) gestionnaire(s) et/ou des membres du personnel de cette institution. En revanche, la législation en vigueur ne leur interdit pas de faire une donation ou un legs en faveur de l'institution de soins résidentiels où elles séjournent.

Cette proposition de loi vise à modifier l'article 909 de l'ancien Code civil et l'article 4.142 du Code civil en vue de donner suite à l'arrêt n° 107/2024 du 3 octobre 2024 de la Cour constitutionnelle. Conformément à cet arrêt, elle vise à exclure également les personnes morales du bénéfice de donations ou de legs faits par leurs résidents des institutions de soins résidentiels, mais elle prévoit cependant une exception pour les personnes morales qui ne poursuivent pas un but lucratif dès lors que la différence de nature de leur finalité justifie qu'elles puissent conserver la possibilité d'hériter.

N-VA	:	*Nieuw-Vlaamse Alliantie*
VB	:	*Vlaams Belang*
MR	:	*Mouvement Réformateur*
PS	:	*Parti Socialiste*
PVDA-PTB	:	*Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique*
Les Engagés	:	*Les Engagés*
Vooruit	:	*Vooruit*
cd&v	:	*Christen-Democratisch en Vlaams*
Ecolo-Groen	:	*Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen*
Open Vld	:	*Open Vlaamse liberalen en democraten*
DéFI	:	*Démocrate Fédéraliste Indépendant*

Abréviations dans la numérotation des publications:		*Afkorting bij de nummering van de publicaties:*	
DOC 56 0000/000	*Document de la 56e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi*	*DOC 56 0000/000*	*Parlementair document van de 56e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer*
QRVA	*Questions et Réponses écrites*	*QRVA*	*Schriftelijke Vragen en Antwoorden*
CRIV	*Version provisoire du Compte Rendu Intégral*	*CRIV*	*Voorlopige versie van het Integraal Verslag*
CRABV	*Compte Rendu Analytique*	*CRABV*	*Beknopt Verslag*
CRIV	*Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)*	*CRIV*	*Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)*
PLEN	*Séance plénière*	*PLEN*	*Plenum*
COM	*Réunion de commission*	*COM*	*Commissievergadering*
MOT	*Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)*	*MOT*	*Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)*

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Zowel het oude als het nieuwe Burgerlijk Wetboek bevatten een bepaling die uitsluit dat het verzorgend personeel van een woonzorgcentrum kan erven van een persoon die daar verblijft. Dit werd geregeld in artikel 909 van het oud Burgerlijk Wetboek en wordt nu geregeld in artikel 4.142 van het Burgerlijk Wetboek.

Ingevolgde de voormelde bepalingen, mag een persoon die in een zorginstelling verblijft niet schenken of een legaat opnemen ten voordele van de beheerder(s) en/of personeelsleden van instellingen voor residentiële ouderenzorg. De huidige wetgeving sluit daarentegen niet uit dat een persoon kan schenken of legateren aan de residentiële zorginstelling waar hij of zij verblijft.

Het verbod om een voordeel te genieten van beschikkingen onder de levenden of bij testament werd uitgebreid tot beheerders en personeelsleden van instellingen voor residentiële ouderenzorg om de daar verblijvende personen en hun vermogen te beschermen tegen beinvloeding van personen die zichzelf een voordeel zouden willen verschaffen (*Parl. St*. Kamer, 1999-2000, DOC 50 0150/001, p. 3).

Het Grondwettelijk Hof sprak zich met het arrest van 3 oktober 2024 met nummer 107/2024 uit over de mogelijkheid voor woonzorgcentra om te erven van hun bewoners. Het Hof oordeelde dat het verschil in behandeling tussen de beheerders en personeelsleden van de woonzorgcentra enerzijds en de woonzorgcentra anderzijds niet redelijk verantwoord is.

Het Hof stelde: “Ook rechtspersonen kunnen, door toedoen van hun wettelijke vertegenwoordigers, zichzelf voordeel verschaffen door misbruik te maken van de zorgrelaties, zodat het eveneens noodzakelijk is om de bewoners van instellingen voor residentiële ouderenzorg hiertegen te beschermen.”

Wij sluiten ons aan bij de doelstelling van de wet om de integriteit van de zorgrelaties te vrijwaren door mogelijke misbruiken te voorkomen. Wij menen echter dat voor zover de maatregel rechtspersonen zou viseren, de maatregel een onderscheid moet maken tussen rechtspersonen met of zonder winstoogmerk. Een rechtspersoon zonder winstoogmerk stelt een belangeloos doel voorop en wendt zijn middelen aan voor het bereiken van dat belangeloos doel. Het niet nastreven van een winstoogmerk bij het verstrekken van zorg aan ouderen

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Comme l’ancienne version du Code civil, sa nouvelle version contient une disposition qui interdit au personnel soignant des centres de soins résidentiels d’hériter d’une personne qui y séjourne. Cette interdiction a été inscrite à l’article 909 de l’ancien Code civil et elle figure aujourd’hui à l’article 4.142 du Code civil.

En application de ces dispositions, les personnes qui séjournent dans un centre de soins résidentiels ne peuvent faire ni donation ni legs en faveur du (des) gestionnaire(s) et/ou des membres du personnel de ce centre. En revanche, la législation en vigueur ne leur interdit pas de faire une donation ou un legs en faveur du centre où elles séjournent.

L’interdiction de profiter de dispositions entre vifs ou de dispositions testamentaires a été élargie aux gestionnaires et aux membres du personnel des institutions de soins résidentiels aux personnes âgées afin de mettre les personnes qui y résident et leur patrimoine à l’abri de toute influence exercée par des personnes qui souhaiteraient en tirer avantage (*Doc. parl.* Chambre, 1999-2000, DOC 50 0150/001, p. 3).

Dans son arrêt n° 107/2024 du 3 octobre 2024, la Cour constitutionnelle s’est prononcée sur la possibilité que les centres de soins résidentiels héritent de leurs résidents. Elle indique, dans cet arrêt, que la différence de traitement entre, d’une part, les gestionnaires et les membres du personnel des centres de soins résidentiels et, d’autre part, les centres de soins résidentiels n’est pas raisonnablement justifiée.

La Cour indique ce qui suit: “Les personnes morales aussi peuvent, par l’entremise de leurs représentants légaux, se procurer un avantage en abusant des relations de soins, de sorte qu’il est également nécessaire de protéger les résidents d’institutions de soins résidentiels pour personnes âgées contre ce type d’abus.”

Nous souscrivons à l’objectif poursuivi par la loi de préserver l’intégrité des relations de soins en prévenant tout abus potentiel. Cependant, nous considérons que, si cette disposition est étendue aux personnes morales, il convient de distinguer les personnes morales selon qu’elles poursuivent ou ne poursuivent pas un but lucratif. En effet, les personnes morales qui ne poursuivent aucun but lucratif poursuivent un objectif désintéressé et affectent leurs moyens à la concrétisation de cet objectif. Prodiguer des soins aux personnes âgées sans

vormt op zich een bijkomende garantie voor de integriteit van de zorgrelatie.

In die zin achten wij het redelijk verantwoord om een onderscheid te maken tussen woonzorgcentra uitgebaat door verenigingen, stichtingen en coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk enerzijds en woonzorgcentra uitgebaat door rechtspersonen met een winstoogmerk anderzijds. Een rechtspersoon zonder winstoogmerk die zichzelf een voordeel verschaft, verschilt immers van een natuurlijke persoon of rechtspersoon met winstoogmerk die zichzelf een voordeel verschaft. Die eerste zal het voordeel louter en alleen kunnen aanwenden voor zijn belangeloos doel, terwijl de natuurlijke persoon of rechtspersoon met winstoogmerk met het voordeel zichzelf kunnen verrijken. Zij kunnen het voordeel aanwenden voor een ander doel dan de zorg voor ouderen. Zo worden bewoners van een woonzorgcentrum in lijn met het arrest van het Grondwettelijk Hof beschermd tegen misbruik van zorgrelaties louter en alleen om de rechtspersoon en zijn aandeelhouders te verrijken.

Het wetsvoorstel strekt ertoe zowel de bepaling in het oud Burgerlijk Wetboek als in het nieuw Burgerlijk Wetboek te wijzigen zodat rechtspersonen met winstoogmerk worden uitgesloten van de mogelijkheid schenkingen of legaten te ontvangen van hun bewoners. De wetswijziging laat om voormelde redenen wel toe verenigingen, stichtingen en coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk op te nemen in een beschikking of testament.

Omdat op heden zowel artikel 909 van het oud Burgerlijk Wetboek als artikel 4.142 van het Burgerlijk Wetboek rechtsgevolgen creëren, wijzigt het wetsvoorstel de beide artikelen.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 2

Artikel 909, tweede lid, van het oud Burgerlijk Wetboek wordt zo aangepast dat niet enkel de beheerders en personeelsleden van rustoorden, rust- en verzorgingstehuizen en collectieve woonstructuren voor bejaarden worden geviseerd, maar ook de (rechts)personen die een woonzorgcentrum exploiteren.

Bij de uitzonderingen op de regel die in artikel 909, derde lid, van het oud Burgerlijk Wetboek worden bepaald,

poursuivre un but lucratif constitue en soi une garantie supplémentaire à l'égard de l'intégrité de la relation de soins.

Nous estimons par conséquent qu'il est raisonnablement justifié d'opérer une distinction entre, d'une part, les centres de soins résidentiels exploités par des associations, des fondations et des sociétés coopératives à finalité sociale et, d'autre part, les centres de soins résidentiels exploités par des personnes morales qui poursuivent un but lucratif. En effet, il existe une différence entre une personne morale qui ne poursuit aucun but lucratif et se procure un avantage et une personne physique ou morale qui poursuit un but lucratif et se procure un avantage: la première ne pourra affecter cet avantage qu'à la poursuite de son objectif désintéressé, tandis que la seconde pourra l'utiliser pour s'enrichir et pour poursuivre un objectif autre que les soins aux personnes âgées. Cette disposition permettra de protéger les résidents des centres de soins résidentiels, conformément à l'arrêt de la Cour constitutionnelle, contre les abus liés aux relations de soins qui visent exclusivement à enrichir les personnes morales concernées ou leurs actionnaires.

La présente proposition de loi vise à modifier à la fois la disposition concernée de l'ancien Code civil et celle du nouveau Code civil afin que les personnes morales qui poursuivent un but lucratif ne puissent plus recevoir ni donations ni legs de la part de leurs résidents. Cette modification législative permettra toutefois, pour les raisons exposées plus haut, d'inscrire les associations, les fondations et les sociétés coopératives à finalité sociale dans une disposition ou un testament.

La présente proposition de loi modifie à la fois l'article 909 de l'ancien Code civil et l'article 4.142 du Code civil dès lors qu'ils produisent aujourd'hui tous deux des effets juridiques.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

L'article 909, alinéa 2, de l'ancien Code civil est modifié afin qu'il ne vise pas seulement les gestionnaires et les membres du personnel des maisons de repos, des maisons de repos et de soins et des structures d'hébergement collectif pour personnes âgées, mais aussi les personnes (morales) qui exploitent un centre de soins résidentiels.

Les associations, les fondations et les sociétés coopératives à finalité sociale bénéficieront dorénavant des

worden nu de verenigingen, stichtingen en coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk toegevoegd, zodat deze rechtspersonen alsnog kunnen erven van de personen in hun zorg.

Art. 3

In artikel 4.142 van het Burgerlijk Wetboek worden dezelfde wijzigingen aangebracht als in artikel 909 van het oud Burgerlijk Wetboek.

Art. 4

De wetswijziging zal van toepassing zijn op schenkingen die reeds werden gedaan en legaten die reeds in een testament werden opgenomen voor zover deze nog niet zijn uitgevoerd of voor zover deze zijn afgesloten maar betwist worden. Op deze wijze wensen wij een evenwicht te vinden tussen de rechtszekerheid enerzijds en een einde te maken aan de door het Grondwettelijk Hof in het arrest met nummer 107/2024 vastgestelde discriminatie anderzijds.

De onmogelijkheid voor zorginstellingen om te erven van een persoon die in de instelling is opgenomen zal dus van toepassing zijn op alle toekomstige schenkingen en legaten, op alle schenkingen en legaten die nog niet zijn uitgevoerd en op alle schenkingen en legaten die zijn afgesloten, maar betwist worden. Met andere woorden op een legaat dat reeds is afgesloten, maar niet betwist wordt, zal de bestaande wetgeving van toepassing zijn. Op deze manier wordt geen afbreuk gedaan aan de onherroepelijk vastgestelde rechten of voldongen situaties.

Steven Matheï (cd&v)

exceptions prévues à l'article 909, alinéa 3, de l'ancien Code civil, de sorte que ces personnes morales pourront encore hériter des personnes dont elles prennent soin.

Art. 3

Cet article apporte à l'article 4.142 du Code civil des modifications identiques aux modifications apportées à l'article 909 de l'ancien Code civil.

Art. 4

La modification visée s'appliquera aux donations qui ont déjà été faites et aux legs qui ont déjà été inscrits dans un testament pour autant que ceux-ci n'aient pas encore été exécutés ou qu'ils aient été clôturés mais soient contestés. Nous souhaitons ainsi trouver un équilibre entre, d'une part, la sécurité juridique et, d'autre part, la nécessité de supprimer la discrimination constatée par la Cour constitutionnelle dans son arrêt n° 107/2024.

L'interdiction empêchant les centres de soins d'hériter d'une personne dont ils assurent la prise en charge s'appliquera donc à tous les legs et donations futurs, à tous les legs et donations qui n'ont pas encore été exécutés et à tous les legs et donations qui sont clôturés mais qui sont contestés. En d'autres termes, la législation en vigueur s'appliquera aux legs déjà clôturés mais non contestés. Il ne sera ainsi pas porté préjudice aux droits irrévocablement fixés ni aux situations de fait accompli.

WETSVOORSTEL

HOOFDSTUK 1

Inleidende bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2

Wijziging van het oud Burgerlijk Wetboek

Art. 2

In artikel 909 van het oud Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij wet van 22 april 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het tweede lid wordt vervangen als volgt:

"Een natuurlijke persoon of een rechtspersoon die een rustoord, rust- en verzorgingstehuis alsmede een collectieve woonstructuur voor bejaarden exploiteert, die daarvan de leiding heeft of daarin werkzaam is, kan geen voordeel genieten van beschikkingen onder de levenden of bij testament die een persoon die in hun instelling heeft verbleven gedurende zijn verblijf aldaar te hunnen behoeve mocht hebben gemaakt.";

2° het derde lid wordt aangevuld met een bepaling onder 4°, luidende:

"4° de beschikkingen ten voordele van een vzw, stichting of coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk die een rustoord, rust- en verzorgingstehuis of een collectieve woonstructuur voor bejaarden exploiteert.".

HOOFDSTUK 3

Wijziging van het Burgerlijk Wetboek

Art. 3

In artikel 4.142 van het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

PROPOSITION DE LOI

CHAPITRE 1ER

Disposition introductive

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2

Modification de l'ancien Code civil

Art. 2

Dans l'article 909 de l'ancien Code civil, modifié par la loi du 22 avril 2003, les modifications suivantes sont apportées:

1° l'alinéa 2 est remplacé par ce qui suit:

"nulle personne physique ou morale qui exploite une maison de repos, une maison de repos et de soins ou une structure d'hébergement collectif pour personnes âgées, qui en assume la direction ou qui y travaille, ne peut profiter des dispositions entre vifs ou testamentaires qu'une personne hébergée dans son établissement aurait faites en sa faveur durant son séjour.";

2° l'alinéa 3 est complété par un 4° rédigé comme suit:

"4° les dispositions en faveur d'une ASBL, d'une fondation ou d'une société coopérative à finalité sociale qui exploite une maison de repos, une maison de repos et de soins ou une structure d'hébergement collectif pour personnes âgées.".

CHAPITRE 3

Modification du Code civil

Art. 3

Dans l'article 4.142 du Code civil, les modifications suivantes sont apportées:

1° in het tweede lid wordt het woord “Beheerders” vervangen door de woorden “Zowel instellingen voor residentiële ouderenzorg, als beheerders”;

2° het derde lid wordt aangevuld met een bepaling onder 4°, luidende:

“4° de giften ten voordele van een vzw, stichting of coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk die een instelling voor residentiële ouderenzorg exploiteert.”.

HOOFDSTUK 4

Overgangsbepaling

Art. 4

De artikelen 2 en 3 zijn van toepassing op alle beschikkingen en giften onder levenden en nalatenschappen die nog niet uitgevoerd zijn en op alle nalatenschappen die afgesloten zijn en in rechte zijn betwist voor de inwerkingtreding van deze wet.

6 november 2024

Steven Matheï (cd&v)

1° dans l’alinéa 2, les mots “Les gestionnaires et membres du personnel d’institutions de soins résidentiels aux personnes âgées” sont remplacés par les mots “Tant les institutions de soins résidentiels aux personnes âgées que les gestionnaires et les membres du personnel de ces institutions”;

2° l’alinéa 3 est complété par un 4° rédigé comme suit:

“4° les libéralités en faveur d’une ASBL, d’une fondation ou d’une société coopérative à finalité sociale qui exploite une institution de soins résidentiels aux personnes âgées.”.

CHAPITRE 4

Disposition transitoire

Art. 4

Les articles 2 et 3 s’appliquent à toutes les dispositions et libéralités entre vifs, à toutes les successions qui n’ont pas encore été exécutées et à toutes les successions clôturées qui sont contestées avant l’entrée en vigueur de la présente loi.

6 novembre 2024

Centrale drukkerij - Imprimerie centrale